Περιοδικό Πάνθεον : 17 Ιαν. - 30 Ιαν. 1973

1973

Μαρία Λαμπαδαρίδου:

Μιὰ ἀκόμα διεθνὴς θεατρικὴ συγγραφεύς μας

Η ΜΑΡΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΟΥ εἶναι ἀκόμη μία θεατρική μας συγγραφεύς, ποὺ παίρνει εἰσιτήριο γιὰ τὸ διεθνὲς θέατρο. Στὸ ἑλληνικὸ πλατὺ κοινὸ ἔγινε γνωστὴ μὲ τὰ δύό της ἔργα ποὺ ἀνεβάστηκαν στὴ Νέα Σκηνὴ τοῦ Ἐθνικοῦ πρὶν δύο χρόνια, «Τὸ γύαλινο κιβώτιο» καὶ ὁ «Χορὸς τῆς Ἠλέκτρας». Φέτος ἡ Λαμπαδαρίδου πέρασε τὰ ἑλληνικὰ σύνορα καὶ ἔφτασε στὴν Εὐρώπη, συγκεκριμένα στὸ Βέλγιο, ὅπου ἀνεβάστηκε μὲ μεγάλη ἐπιτυχία τὸ ἔργο της «Ἀντιγόνη» ἢ «Νοσταλγία τῆς τραγωδίας». Εἶναι πολὺ ἐλπιδοφόρο γεγονὸς ὅτι οἱ συγγραφεῖς μας συνεχῶς ἀναγνωρίζονται διεθνῶς καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται καὶ γιὰ γυναῖκες. Δὲν μπορούσαμε ν' ἀφήσουμε νὰ περάσῃ ἀπαρατήρητο τὸ γεγονός, γι' αὐτὸ βρήκαμε τὴ συγγραφέα καὶ μιλήσαμε μαζί της γιὰ τὸ θεατρικό της ἔργο, τὰ σχέδιά της, τὴν ἴδια. Μιὰ μικρὴ ἀπαραίτητη παρουσίασι. Ἡ περιέργειά μας στράφηκε ἀμέσως γύρω ἀπὸ τὸ ἔργο της ποὺ ἀνέβηκε στὸ Βέλγιο. Μᾶς τὴν ἔλυσε ἀμέσως ἡ Μαρία Λαμπαδαρίδου.

— Πρόκειται, ὅπως ξέρετε, γιὰ τὸ ἔργο «ΑΝΤΙΓΟΝΗ» ἢ «ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ». Βασίζεται στὴν τραγωδία τοῦ Σοφοκλῆ, μὰ εἶναι μιὰ «Ἀντιγόνη» δοσιμένη μέσα ἀπὸ τὴν τραγικότητα τοῦ δικοῦ μας καιροῦ καὶ στὰ μέτρα τῶν δικῶν μας ἠθικῶν ἀξιῶν.

»Παίχθηκε στὸ Κέλντιερτήατερ Μαλπερτάους τοῦ Φλαμανδικοῦ Βελγίου μὲ σκηνοθέτη καὶ μεταφραστὴ τὸν Μπέρτεν Ντὲ Μπέλς, ὁ ὁποῖος μετάφρασε τὸ ἔργο στὰ φλαμανδικὰ ἀπὸ τὸ γαλλικὸ κείμενο.

»Ὅσον ἀφορᾶ τὴν παράστασι, φαίνεται πὼς ἦταν πολὺ μοντέρνα καὶ ἐπιτυχής, ὅπως μοῦ ἔγραψε ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου Χέρμαν Βέρσελντεν, μὰ ὅπως εἶδα καὶ ἀπὸ τὶς κριτικὲς ποὺ μοῦ ἔστειλαν.

»Ἡ σκηνὴ ἦταν ἕνα εἶδος ἀνιεστραμμένου ἀρχαίου ἑλληνικοῦ θεάτρου. Δηλαδή, στὸ μέσον ἦσαν οἱ θεαταί, πάνω σὲ περιστρεφόμενα καθίσματα καί, κυκλικά, γύρω ἀπὸ τοὺς θεατάς, οἱ διάδρομοι ὅπου διαδραματίζονταν οἱ σκηνὲς τοῦ ἔργου. Καὶ ὅλη ἡ σκηνὴ σὲ χρῶμα ἄσπρο καὶ μαῦρο. Ὅπως μοῦ ἔγραψαν, ὅλο τὸ διάστημα παιζόταν μὲ προπωλημένα εἰσιτήρια.

»Ἡ ἐφημερίδα «Χέτλαξτεν Νιοὺς» γράφει μεταξὺ ἄλλων πὼς εἶναι ἕνα ἔργο «μὲ παγκόσμια μηνύματα καὶ ἀπήχησι καὶ πὼς ἡ Ἑλληνίδα συγγραφεὺς μᾶς ἔκανε νὰ αἰσθανθοῦμε τὴν ἀνάγκη νὰ δοῦμε μιὰ τραγωδία ἢ μᾶλλον νὰ νοσταλγήσουμε πραγματικὰ μιὰ ἀρχαία ἑλληνικὴ τραγωδία». Ἐπίσης γράφει πὼς στὸ ἔργο «αἰσθάνεται κανεὶς τὴν ἀπογύμνωσι τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀνθρωπιὰ καὶ τὴν ἀγάπη».

— Εἶναι τὸ πρῶτο σας ἔργο ποὺ παίχτηκε στὸ ἐξωτερικό;

— Τὸ πρῶτο. Παλαιότερα εἶχε δημοσιευθῆ τὸ «ΓΥΑΛΙΝΟ ΚΙΒΩΤΙΟ» στὸ περιοδικὸ τῶν Παρισίων «Ἐντυκασιὸν ἐ Τεάτρ» καὶ εἶχε διδαχθῆ ἡ σκηνοθεσία του στὸ Πανεπιστήμιο ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Σὰρλ Ἀντοινέτι. Ἐπίσης εἶχαν ἐγκριθῆ στὸ Κρατικὸ Θέατρο τῶν Παρισίων «Ὀντεόν» τὸ «ΜΙΚΡΟ ΚΛΟΥΒΙ» καὶ τὸ «ΓΥΑΛΙΝΟ ΚΙΒΩΤΙΟ», ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπανάστασι τοῦ Μαΐου, τὸ 1968, τὸ θέατρο ἔκλεισε καὶ ὁ Ζὰν Λουῖ Μπαρὼ μὲ τὴν Μαντλαὶν Ρενώ, ποὺ εἶχαν ἐγκρίνει τὰ ἔργα, ἔφυγαν ἀπὸ τὸ «Ὀντεόν».

— Πῶς αἰσθάνεσθε σὰν θεατρικὸς συγγραφεὺς ποὺ παίχτηκατε ἔξω καὶ πῶς τὸ ἀντιμετωπίζετε;

— Κατ' ἀρχήν, δὲν αἰσθάνομαι τίποτα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι ὅταν πρωτοπαίχτηκα στὴν Ἑλλάδα. Εἶναι ἕνα δυνατὸ αἴσθημα εὐθύνης, ποὺ εἶναι τὸ ἴδιο, εἴτε τὸ ἔργο σου παίζεται στὴ χώρα σου, εἴτε σὲ μιὰν ἄλλη χώρα. Καὶ νὰ σᾶς πῶ, τὸ «τράκ» ποὺ ἔζησα ἐδῶ, σ' ὅλα μου τὰ ἔργα, τοὐλάχιστον δὲν τὸ ἔζησα, ὅταν παιζόταν ἔξω, γιατὶ ἤμουν μακριά. Βέβαια, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ πόσο σέβεται κανεὶς τὸ ἔργο του, ἀλλὰ καὶ τὸ κοινὸ στὸ ὁποῖο τὸ παρουσιάζει.

— Πῶς ἀρχίσατε τὴν θεατρική σας συγγραφικὴ καριέρα;

— Σ' ὅλα τὰ χρόνια ποὺ ἔγραφα ποίησι ἢ μυθιστόρημα, τὸ θέατρο ἦταν ἐκεῖνο ποὺ μὲ γοήτευε περισσότερο. Καὶ περισσότερο εἶχα δουλέψει σ' αὐτό. Μὰ εἶναι τὸ πιὸ δύσκολο εἶδος καὶ νομίζω πὼς ποτὲ κανεὶς δὲν θὰ πῆ πὼς ὡρίμασε μέσα του ὁ θεατρικὸς λόγος. Εἶναι τόσο ἄβατες, ἀπροσπέλαστες οἱ περιοχές του, ποὺ ὅσο κι' ἂν δουλέψῃ κανεὶς πάντα, νομίζω, μένει μὲ τὴν ἀγωνία τοῦ ἀνολοκλήρωτου.

— Τί ἐκφράζουν τὰ ἔργα σας, δηλαδὴ ποιὰ εἶναι τὰ μηνύματά τους;

— Ἕνα θεατρικὸ ἔργο πρέπει νὰ ἐκφράζῃ τὴν ἀνθρώπινη ἀγωνία καὶ τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα. Καὶ σήμερα τὸ θέατρο ἔχει ξεπεράσει τὰ σύνορα τῆς χώρας ὅπου γράφεται. Ἔχει μιὰ παγκόσμια διάστασι. Ὅσο γιὰ τὰ μηνύματα, δὲν τὰ πιστεύω καὶ πολύ. Ἡ ἐποχή μας εἶναι μιὰ ἐποχὴ ἐσωτερικῆς «ἀλλοτριώσεως». Καὶ τὸ θέατρο δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ δώσῃ τὸν ἄνθρωπο «ἀλλοτριωμένο». Ἐκεῖ ἀρχίζει τὸ θέατρο τοῦ παράλογου. Βέβαια, μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἕνα μήνυμα ἀνθρωπιᾶς ἢ ἀγάπης. Μιὰ διέξοδο ἀπὸ φῶς στὴν καταπιεσμένη ἐποχὴ τῆς διεθνοῦς βίας καὶ σκληρότητας, ὅπου ζοῦμε.

— Πῶς συλλαμβάνετε μιὰ ἰδέα;

—«Τὸ θέατρο εἶναι ἕνας καθρέφτης ποὺ ἐπιστρέφει τὸ πρόσωπό μας». Εἶπε ὁ Ἰονέσκο κάποτε. Κι' εἶναι μιὰ μεγάλη ἀλήθεια. Τὸ νὰ δώσῃς λοιπὸν ἕνα ἔργο ποὺ σοῦ δείχνει τὶς ρυτίδες τῆς ψυχῆς σου — καὶ στὸ ὁποῖο κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ βρῆ τὸ δικό του πρόσωπο, εἶναι μιὰ μεγάλη τέχνη. Ὅσο γιὰ μένα, δὲν μπορῶ νὰ πῶ ἀπὸ ποῦ ἀκριβῶς ἀντλῶ τὶς ἰδέες μου. Τὸ θέατρο εἶναι μιὰ σύνθετη δουλειά. Ἔχει ὅλους τοὺς τρόπους καὶ τὶς εὐαισθησίες τῆς ψυχῆς γιὰ νὰ ἐπεκταθῆ μέχρι τὰ παγκόσμια προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας.

— Γιὰ μιὰ γυναίκα ἐπιτυχημένη, μὲ συγκροτημένη τὴν πνευματική της προσωπικότητα, πότε ἔρχεται ἡ ὁλοκλήρωσι;

— Αὐτὸ τὸ ἔζησα πρὶν δυὸ μῆνες: Μὲ τὴ μητρότητα. Εἶναι ἡ ὡραιότερη ποίησι καὶ ἡ μεγαλύτερη δημιουργία, ἀπ' ὅλες τὶς δημιουργίες τοῦ κόσμου. Καμμιὰ ἀνθρώπινη χαρὰ καὶ καμμιὰ πνευματικὴ ἐπίτευξι δὲν μπορεῖ νὰ συγκριθῆ. Εἶναι ἡ μοναδικὴ ὁλοκλήρωσι γιὰ τὴ γυναίκα—καὶ στὴν περίπτωσι ποὺ εἶναι συγγραφεύς—καὶ γιὰ τὸ ἔργο της.

— Ποιὰ εἶναι τὰ μελλοντικά σας ἔργα;

— Ἀποφεύγω νὰ μιλῶ γι' αὐτὰ πρὶν εἶναι ἕτοιμα. Καὶ τὸ μόνο ποὺ εἶναι ἕτοιμο αὐτὴ τὴ στιγμὴ καὶ τυπώνεται, εἶναι μιὰ ποιητικὴ συλλογὴ ποὺ ἔγραψα γιὰ τὸν γιό μου.

— Πῶς βλέπετε τοὺς θεατρικοὺς συγγραφεῖς τοῦ τόπου μας;

— Ὁπωσδήποτε εἶναι ἀξιόλογοι. Ὑπάρχει μιὰ νέα γενιὰ ποὺ χαράζει τοὺς δικούς της ὁρίζοντες. Σ' αὐτὴν ἄλλωστε ποὺ ἀνήκω.

— Ξεχωρίζετε μερικούς;

— Θὰ πῶ γι' αὐτοὺς ποὺ εἴδαμε. Μὰ ὑπάρχουν κι' ἄλλοι ποὺ δὲν εἴδαμε καὶ ποὺ στὰ συρτάρια τους ἔχουν πιὸ ἀξιόλογα ἴσως πράγματα. Ὁπωσδήποτε μέσα σ' αὐτοὺς εἶναι ἡ Ἀναγνωστάκη, ὁ Μουρσελᾶς, ὁ Ζιώγας, ὁ Σκούρτης, ὁ Καρρᾶς καὶ ἄλλοι βέβαια. Τὸν Καμπανέλλη δὲν τὸν ὀνομάζω γιατὶ προηγήθηκε ἀπὸ τὴ δική μας γενιά, ἂν καὶ ἀνήκει μ' ὅλους τοὺς προβληματισμούς του σ' αὐτήν.

— Ποιὰ εἶναι ἡ θέσι τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα στὴν ἐποχή μας;

— Νομίζω, αὐτὴ ποὺ ἦταν στὴν κάθε ἐποχή. Μόνο πού, ἀκριβῶς, ἡ κάθε ἐποχὴ εἶχε τὸ δικό της μέτρο τῶν ἀνθρώπινων ἀξιῶν. Ὁ θεατρικὸς συγγραφέας δίνει τὸ πορτραῖτο τῆς ἐποχῆς του. Σήμερα λιγώτερο ἀπὸ κάθε ἄλλη ἐποχή, ἀκούγεται ἡ φωνὴ τοῦ θεατρικοῦ συγγραφέα. Ὄχι γιατὶ δὲν ἔχει τίποτα νὰ πῆ, ἀλλὰ γιατὶ ὁ τρόπος ποὺ τὸ λέει περισσότερο προβληματίζει ἢ ἀποκαλύπτει πλέγματα καὶ πληγές, παρὰ τέρπει. Στοὺς ἀπαμυθοποιημένους καιρούς μας, ὁ μῦθος τοῦ θεάτρου δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ εἶναι ἀπογυμνωμένος ἀπὸ ἀπατηλὰ παιχνίδια.

— Δεσμεύεται ἀπὸ τίποτα ὁ θεατρικὸς συγγραφεύς, ὅταν γράφῃ ἕνα ἔργο; Κι' ἂν ναί, ἀπὸ τί;

— Ἡ δημιουργία εἶναι ἡ πιὸ ἀπόλυτη ἔκφρασι τῆς ἐλευθερίας. Πολὺ περισσότερο γιὰ ἕναν θεατρικὸ συγγραφέα.

— Καὶ μιὰ τελευταία ἐρώτησι: Ἀπὸ τὰ μυθιστορήματά σας ποιὸ ἀγαπᾶτε περισσότερο καὶ γιατί;

— Περισσότερο ἀγαπῶ τὴν «Γκρίζα Πολιτεία». Εἶναι τὸ τελευταῖο μου μυθιστόρημα ποὺ κυκλοφόρησε πέρυσι ἀπὸ τὴ «Δωδώνη». Τώρα, γιατὶ τὴν ἀγαπῶ περισσότερο, αὐτὸ δὲν τὸ ξέρω. «Γκρίζα Πολιτεία» εἶναι ἡ βροχερὴ καὶ γκρίζα πολιτεία τοῦ Παρισιοῦ, ὅπου τὰ πρόσωπα τοῦ βιβλίου, ἀνάμεσα στὰ διεθνῆ γεγονότα ζοῦν τὸ προσωπικό τους ὄνειρο, καὶ τὴν προσωπική τους μοναξιά. Κι' ὕστερα, ὑπάρχουν πολὺ τὰ τραυματισμένα μας παιδικὰ χρόνια. Ὑπάρχει πολὺ φῶς. Φῶς ἀπὸ τὰ γραφικὰ ἑλληνικὰ νησιά κι' ἀπὸ τὴ νοσταλγία μιᾶς ἐσωτερικῆς ἐπιστροφῆς. Ὑπάρχει πολλὴ ἀγάπη. Ἕνας πυρετὸς ζωῆς.

Ἔλενα Χουζούρη

Ἑλληνικές παρουσίες στό ἐξωτερικό